

La despesa municipal en cultura

Despesa en cultura dels ajuntaments
de la província de Barcelona 2014-2017

**Diputació
Barcelona**

L'informe "La despesa municipal en cultura. Despesa en cultura dels ajuntaments de la província de Barcelona 2014-2017" ha estat desenvolupada pel Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació de Barcelona.

En la seva elaboració hi ha participat:

Laia Gargallo. Cap de l'Oficina.

Aina Roig. Cap de la secció tècnica.

Marga Julià. Conceptualització, anàlisi de dades i redacció.

Susanna Pariente. Maquetació i gràfica. Suport a l'anàlisi de dades i la redacció.

Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació de Barcelona (CERC).

c/ Montalegre, 7

08001 Barcelona

+34 934 022 565

o.estudisrc@diba.cat

diba.cat/cerc

Índex

Informació de context	7
Despesa en cultura per habitant als països de la UE	7
Despesa comparada de les CCAA espanyoles	8
Despesa en cultura a Catalunya per nivells d'administració: ajuntaments, diputacions, Generalitat	9
Despesa en cultura dels municipis de la província de Barcelona	10
Variació de la despesa municipal en cultura	10
Comparació entre la despesa en cultura i el conjunt de despesa municipal	12
Despesa municipal en cultura per habitant	13
Despesa municipal en cultura per capítols	14
Despesa municipal en cultura per comarques	15

El Centre d'Estudis i Recursos Culturals de la Diputació (CERC) de Barcelona elabora, amb certa periodicitat, l'anàlisi de la despesa en cultura dels municipis de la demarcació de Barcelona. El treball s'ha realitzat a partir de les liquidacions dels pressupostos de despesa que aquests municipis lliuren al Servei d'Informació Econòmica Municipal de la Diputació de Barcelona. Enguany les dades del SIEM s'han complementat amb altres dades de context relatives als pressupostos de cultura dels diversos nivells de Govern de Catalunya, d'Espanya i dels països de la UE.

L'anàlisi es centra, aquesta vegada, en els quatre darrers anys per als quals disposem dels pressupostos locals liquidats: el 2014, 2015, 2016 i 2017. Això no obstant, també es fa referència a dades d'anys anteriors quan s'estima necessari per a l'anàlisi.

Es disposa, de mitjana, de les liquidacions dels pressupostos de cultura de 289 municipis dels 311 que conformen la província de Barcelona. Aquesta xifra representa un 93% dels mateixos. En termes de població, els municipis analitzats comprenen pràcticament el 99% dels habitants de la demarcació. Cal remarcar que els municipis més petits sovint no tenen un pressupost de cultura diferenciat. D'altra banda, l'anàlisi no inclou la despesa de la ciutat de Barcelona, que per la seva dimensió i circumstàncies no es considera equiparable a la de la resta de municipis de la província.

L'objectiu general de l'anàlisi és oferir una visió global de la despesa en cultura dels municipis de la demarcació de Barcelona així com la seva evolució al llarg dels darrers anys, contextualitzada amb algunes dades dels entorns més immediats (Catalunya, Espanya i Europa). També s'ofereixen les xifres sobre la despesa en cultura que porten a terme aquests municipis en referència als diferents capítols i als diferents trams de població així com l'evolució dels pressupostos per comarques.

Informació de context

Despesa en cultura per habitant als països de la UE

L'any 2016, els diversos nivells de govern dels països de l'Europa dels 28 van destinar, de mitjana, 128 euros per habitant a la cultura. Ara bé, aquesta xifra per sí sola no reflecteix la gran variabilitat que trobem entre països. Si endrecem aquesta despesa de major a menor trobem, a la part superior i a una distància considerable de la resta, Luxemburg i Dinamarca, amb despeses de més de 300 euros per habitant. A continuació, i amb xifres d'entre 200 i 250 euros, es situen Suècia, Àustria, França i Finlàndia. Per la seva banda, Bèlgica, Holanda, Estònia, Malta i Alemanya van destinar de 140 a 200 euros, i a la franja que va dels 100 als 130 euros trobem països com Irlanda, Eslovènia, Letònia, Hongria o Espanya.

Aquell mateix any, la despesa en cultura per habitant del conjunt de les administracions públiques espanyoles va ser de 104 euros per habitant, i les catalanes hi van destinar 124 euros per habitant, pràcticament la mitjana europea però clarament per sota de països com França, Alemanya, Holanda o els escandinaus. El Regne Unit, Itàlia, Polònia i Portugal, entre d'altres, van destinar menys de 100 euros per habitant. En el darrer lloc d'aquesta classificació trobem Grècia, amb 19 euros. El gràfic següent mostra l'evolució comparada d'aquesta despesa.

Gràfic 1. Despesa en cultura per habitant als països de la UE i a Catalunya (2016. Dades en euros)

Elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat i de la Generalitat de Catalunya

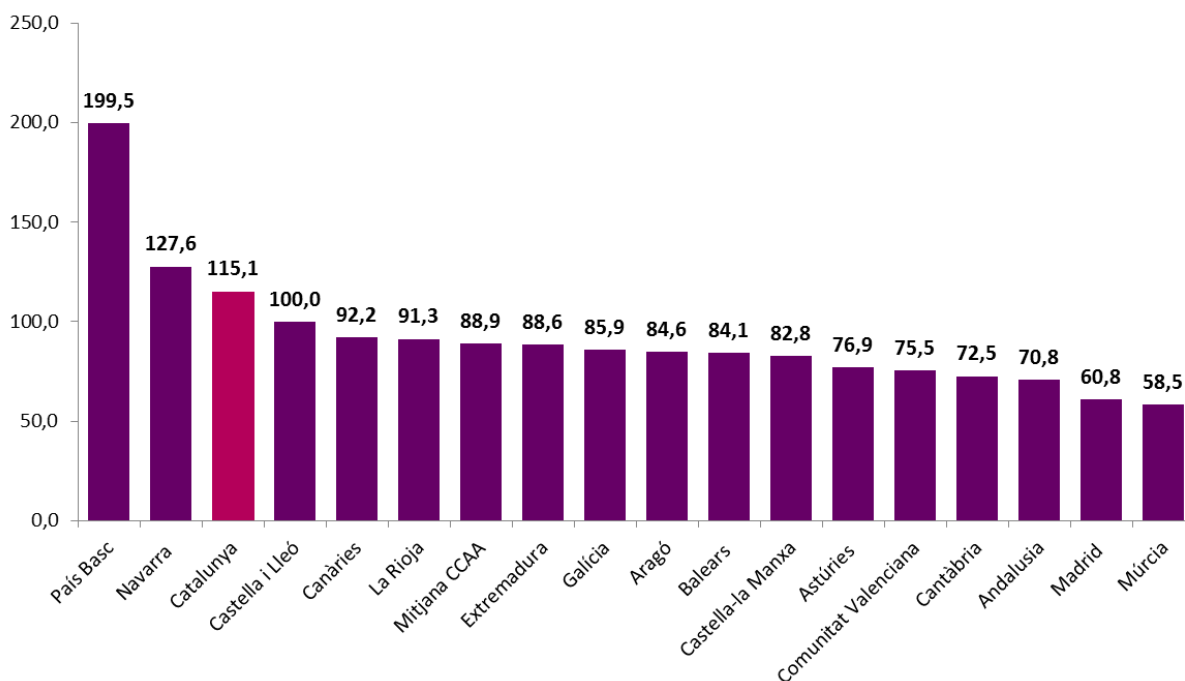
Cal remarcar que, tal i com s'assenyala a l'apartat d'estadístiques culturals de l'Idescat, malgrat els esforços realitzats, no es disposa encara d'un sistema europeu d'estadístiques culturals i, per tant, el grau de harmonització d'aquestes dades és limitat.

En efecte, l'informe 'The final report of the European Statistical System network on culture ESSnet'¹ indica, en relació a les estadístiques de la UE sobre despesa pública, que en el moment que es va fer la recerca (2012) no tots els països de la UE aplicaven la classificació COFOG² o bé utilitzaven una versió nacional de la mateixa. I que, fins i tot entre els que ho feien, hi havia diferents nivells de detall i altres aspectes conceptuals que en dificultaven la comparabilitat.

Despesa comparada de les CCAA espanyoles

Si comparem les dades de Catalunya amb la resta de l'Estat Espanyol, veurem que la CCAA que més va gastar en cultura, l'any 2016, va ser el País Basc, amb 199,5 euros per habitant. La segona va ser Navarra, amb 127,6, seguida de Catalunya, amb 115,1 euros. A l'altre extrem trobem la Comunitat de Madrid amb 60,8 euros per habitant, i tanca la llista Múrcia amb 58,5 euros; una despesa que va ser la meitat de la que s'hi va destinar a Catalunya.

Gràfic 2. Despesa en cultura per habitant a les comunitats autònomes espanyoles (2016)

Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri Espanyol de Cultura i Esport

¹ L'any 2012 el grup de treball l'European Statistical System Network on Culture (ESSnet-Culture), liderat per l'Oficina d'Estadística de la Comissió Europea, va publicar aquest informe en el qual es proposa un marc metodològic per a la recollida i l'elaboració d'estadístiques culturals comparables entre els països de la UE: http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf

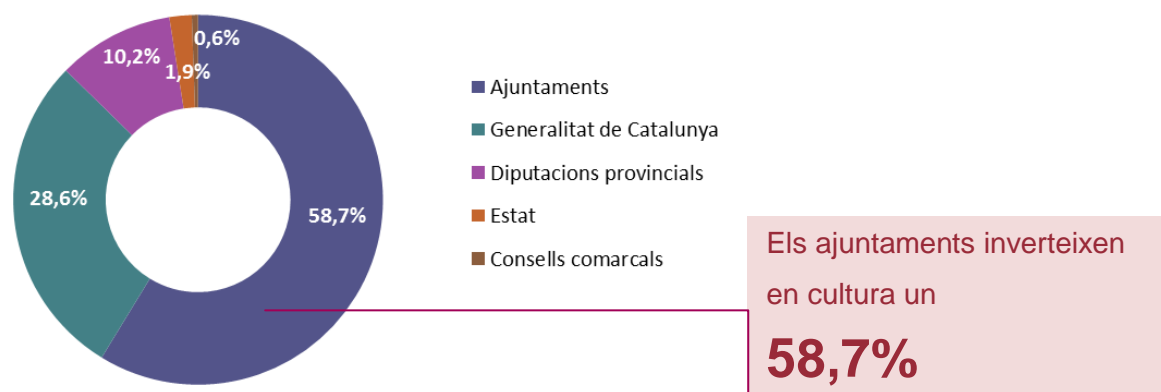
² COFOG són les sigles de Classification of the Functions of Government, una classificació definida pel departament d'estadística de les Nacions Unides per homogeneïtzar les dades sobre l'acció pública o governamental.

Cal assenyalar que les dades del gràfic 2 fan referència a la despesa total del conjunt d'Administracions Públiques que operen a cadascuna de les comunitats autònomes de l'Estat Espanyol (ajuntaments, consells comarcals, consells insulars, diputacions i generalitats o governs de les comunitats autònomes).

Despesa en cultura a Catalunya per nivells d'administració: ajuntaments, diputacions, Generalitat

Situats ja a Catalunya i atenent al volum total de la despesa en cultura l'any 2016 –124 euros per habitant–, trobem que els que més recursos hi van destinar van ser els ajuntaments (58,6%), seguits de la Generalitat, que se situa al voltant d'un terç (28,6%), i de les Diputacions (10,2%), l'Estat (1,9%) i els consells comarcals (0,6%).

Gràfic 3. Despesa en cultura per nivells de govern a Catalunya (2016)

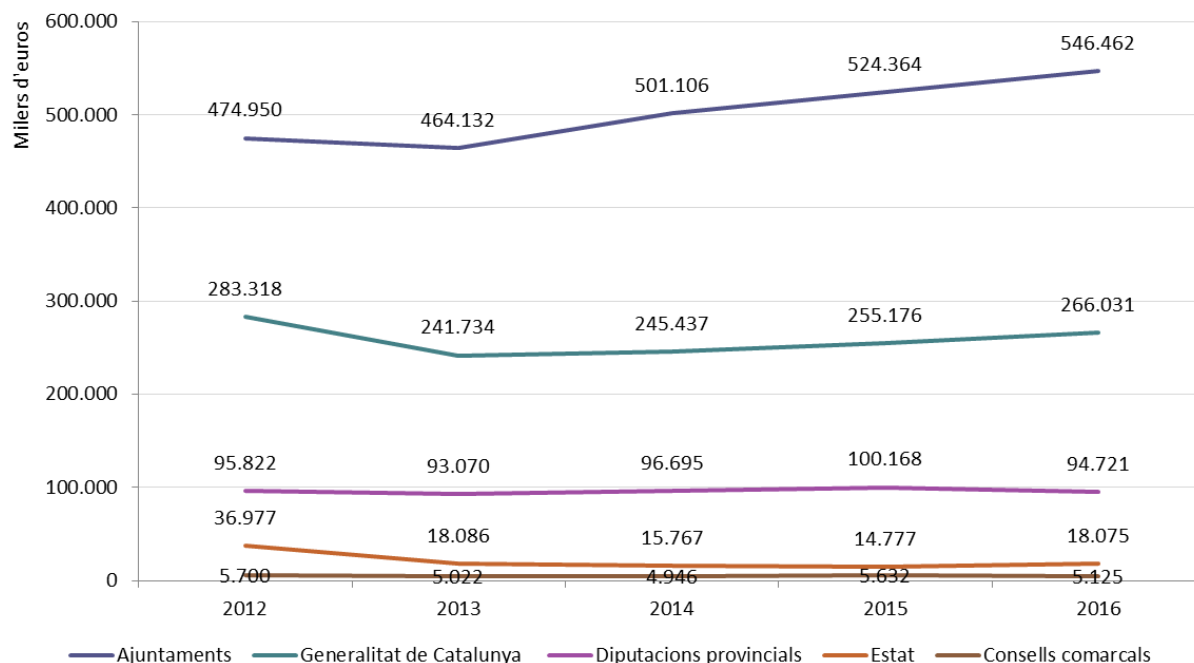

Elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya

El gràfic següent mostra l'evolució de la despesa en cultura al llarg dels darrers anys. Trobem que entre 2012 i 2013 encara es van veure baixades generalitzades efecte de la crisi econòmica de 2008. A partir de 2013 s'inicia un creixement, més pronunciat als ajuntaments, que fins al 2016 van augmentar la seva despesa global en un 17,7%, passant de 464 milions d'euros a 546. La despesa en cultura de la Generalitat va augmentar un 10,1% en aquest període (de 241,7 a 266 milions d'euros), mentre que la de les quatre diputacions va créixer un 7,6% (de 93 a 100 milions d'euros) entre 2013 i 2015 per tornar a baixar un 5,4% el darrer any analitzat.

La despesa dels consells comarcals, per la seva banda, també es va reduir lleugerament entre 2015 i 2016, trencant una lleugera tendència a l'alça dels tres anys anteriors. A diferència de la resta, la despesa de l'Estat Espanyol a Catalunya –en forma de subvencions i d'inversions nominatives– va seguir baixant fins al 2015, i en canvi el 2016 es va recuperar lleugerament, amb una xifra similar a la de 2013.

Gràfic 4. Evolució de la despesa en cultura per nivells de govern a Catalunya (2016)

Elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya

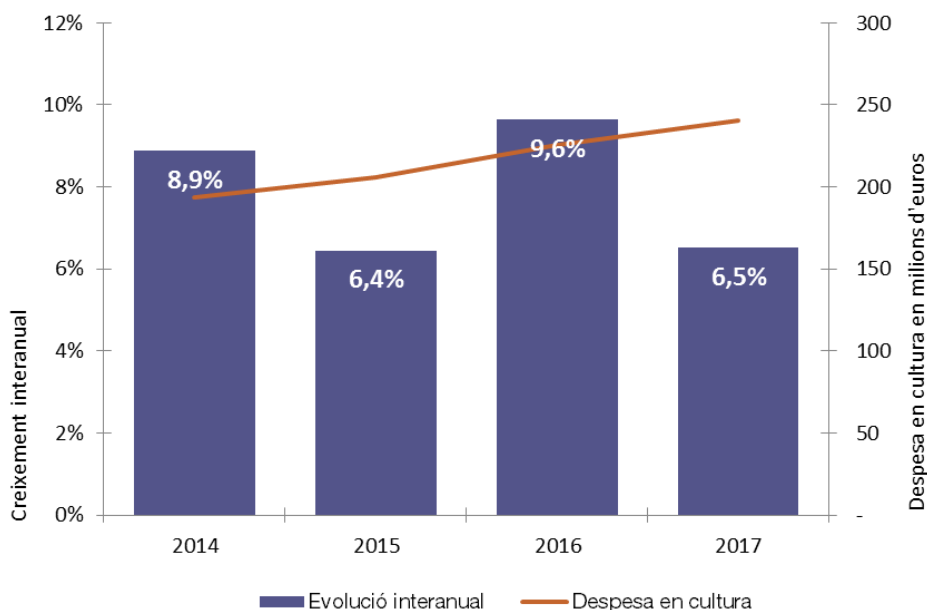
Despesa en cultura dels municipis de la província de Barcelona

Variació de la despesa municipal en cultura

El fet de no disposar de les dades de tots els municipis de la Demarcació de Barcelona – malgrat sí tenir-los de la gran majoria i pràcticament tots dels que superen els 20.000 habitants– i tot i que la mostra variï lleugerament al llarg dels anys, fa que calgui valorar les dades absolutes com una tendència més que com a valors exactes. El conjunt de municipis analitzats van destinar, l’any 2017, uns 240 milions d’euros a cultura, un 6,5% més que a l’any anterior. Des de 2014, any en que els pressupostos es van començar a recuperar després de la crisi econòmica, la despesa en cultura d’aquest grup de municipis acumula un creixement del 24%. Tanmateix, són xifres que estan lluny de les que es van veure els anys 2008 i 2009, en què la inversió en cultura d’aquest grup de municipis superava els 460 milions d’euros.

Tot i els petits increments pressupostaris dels darrers anys analitzats, la cultura està lluny de recuperar els recursos que s’hi destinaven abans de la crisi

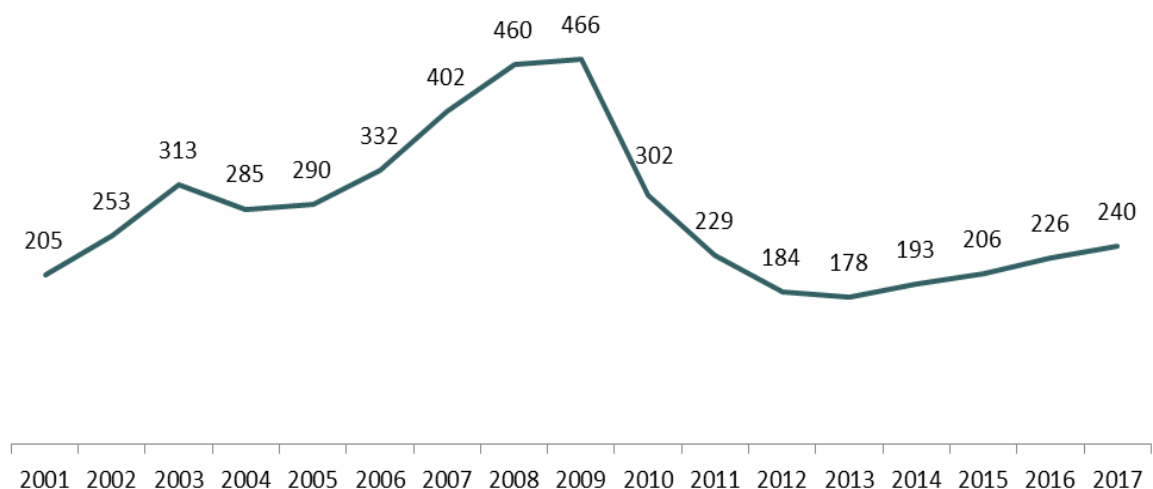
Gràfic 5. Creixement interanual de la despesa dels municipis en cultura

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Tal com mostra el gràfic següent, si bé s'ha iniciat una certa recuperació, les xifres de despesa en cultura no han tornat als nivells dels anys immediatament anteriors a la crisi. Les de 2017, concretament, es situen entre les de 2001 i 2002, just al tombant del segle XXI, i són un 48% inferiors a les de 2009. Si descomptéssim els efectes de la inflació trobaríem que, de fet, encara hi ha més diferència, ja que l'euro ha anat perdent poder adquisitiu entre el 2002 i avui. És a dir que, tot i els petits increments pressupostaris dels darrers dos anys analitzats, la cultura està lluny de recuperar els recursos que s'hi destinaven abans de la crisi. Caldrà esperar uns anys més per veure si s'arriben a recuperar aquells nivells o si les xifres s'estabilitzen en un punt inferior.

Gràfic 6. Evolució de la despesa dels municipis en cultura (dades en milions d'euros)

Dades en milions d'euros. Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona

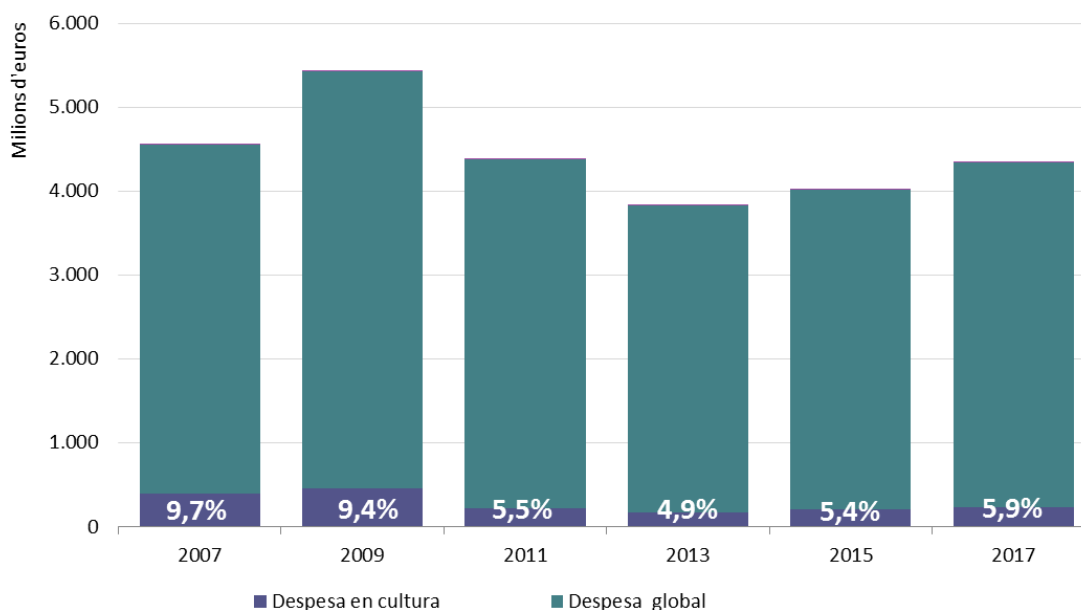
Comparació entre la despesa en cultura i el conjunt de despesa municipal

L'evolució dels pressupostos globals dels ajuntaments i de la seva magnitud en relació als de cultura serveix de marc de referència per a l'anàlisi. En termes generals, es pot entendre que una proporció de despesa en cultura elevada respecte al total reflecteix que aquesta és una de les prioritats per a l'Ajuntament, mentre que una inversió relativament reduïda pot indicar prioritats en altres àmbits. Els anys previs a la crisi la despesa en cultura es va arribar a situar, de mitjana, a prop del 10% del total de la despesa dels municipis, però a partir de 2009 es dona una profunda davallada que va situar aquestes xifres al voltant del 5% i que mostra la doble retallada que va patir la cultura: en termes absoluts, per la davallada general dels recursos disponibles, i en termes relatius, en relació al conjunt de la despesa dels municipis.

Els municipis destinen a la cultura un **5,9%** de la seva despesa

És a dir, durant els anys de crisi, la despesa en cultura en el conjunt de despesa dels ajuntaments es va reduir el doble que la despesa global. Tal com mostra la taula següent, l'any 2011, amb una despesa global similar a la de 2007, la despesa en cultura va ser un 43% menor, i representava un 5,5% del total. Aquest percentatge manté una lleugera tendència a l'alça, de manera que el darrer any analitzat es situa al 5,9% del total de la despesa (encara lluny del 9,7% que representava al 2007). Així doncs, a dia d'avui, els municipis de la demarcació de Barcelona destinen a la cultura 0,6 de cada 10 euros que gasten, ja sigui per remuneració del personal, contractació de béns i serveis, subvencions a entitats o bé construcció o manteniment d'equipaments.

Gràfic 7. Comparació entre la despesa en cultura i la despesa global dels ajuntaments (dades en milions d'euros)

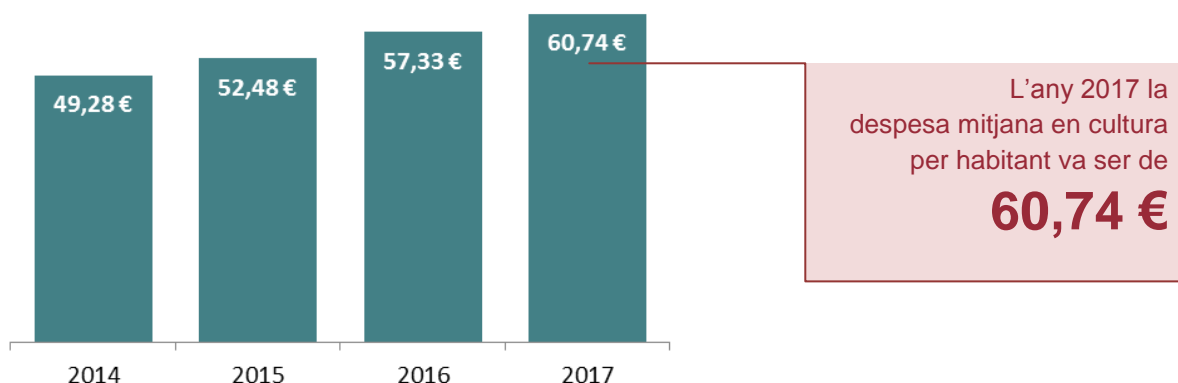

Elaboració pròpia amb dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal de la Diputació de Barcelona

Despesa municipal en cultura per habitant

En termes de despesa municipal en cultura per habitant i any, l'evolució dels darrers quatre anys és positiva: ha passat de 49,28 euros l'any 2014 a 60,74 el 2017. Una vegada més, es constata com la situació de la cultura –pel que fa als recursos que s'hi dediquen- ha millorat lleugerament respecte dels darrers anys. Ara bé, si comparem aquestes dades, de nou, amb les dels anys immediatament anteriors a la crisi, veurem que la despesa en cultura per habitant va arribar a superar els 120 euros el 2008 i el 2009; a dia d'avui ens situen en nivells de despesa per habitant molt similars al de 2001 (que va ser de 62 euros).

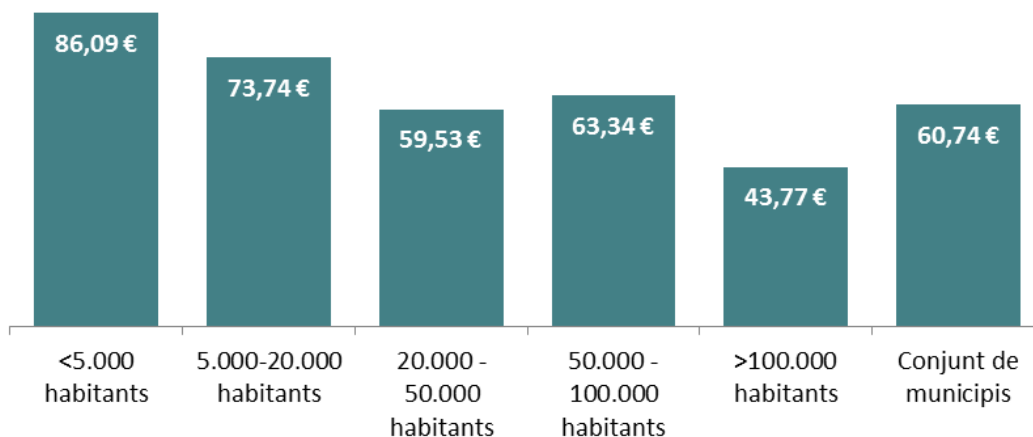
Gràfic 8. Despesa municipal en cultura per habitant

Elaboració pròpia a partir de dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal de la Diputació de Barcelona

La despesa per habitant varia considerablement en funció del volum de població dels municipis. Generalment és més elevada als municipis petits, que no es beneficien de les economies d'escala. L'any 2017, els municipis de menys de 5.000 habitants de la demarcació de Barcelona van invertir 87 euros per habitant en cultura, més del doble que els de més de 100.000, que hi van destinar menys de 45 euros. Tal com mostra el gràfic següent, als trams de població intermedis aquesta xifra va oscil·lar entre els 60 i els 75 euros.

Gràfic 9. Despesa municipal en cultura per habitant segons trams de població (any 2017)

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Despesa municipal en cultura per capítols

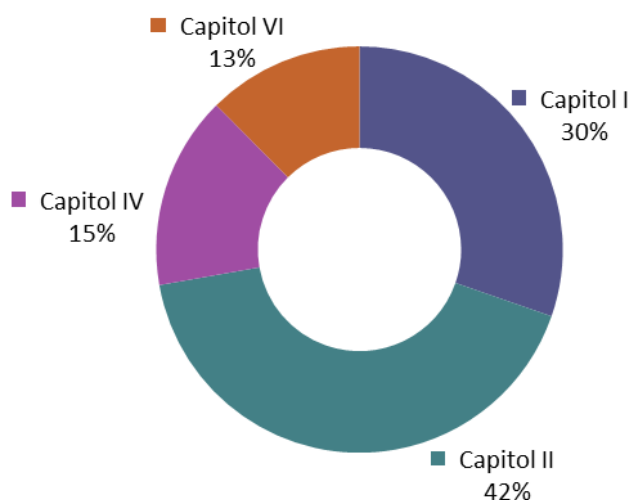
L'evolució global dels pressupostos pot ocultar variacions internes si s'atén a la distribució de la despesa per capítols. Aquesta classificació per capítols és la següent:

- ✓ **Capítol I:** remuneracions del personal.
- ✓ **Capítol II:** despeses de béns corrents i serveis.
- ✓ **Capítol III:** despeses financeres.
- ✓ **Capítol IV:** transferències corrents.
- ✓ **Capítol VI:** inversions reals.
- ✓ **Capítol VII:** transferències de capital.
- ✓ **Capítol VIII:** actius financers.
- ✓ **Capítol IX:** passius financers.

Els capítols I, II i IV corresponen a la despesa corrent, és a dir, aquella generada per l'activitat diària de les àrees de cultura dels ajuntaments: pagament de sous al personal, programació, contractació de serveis, manteniment dels equipaments, transferències a entitats i altres agents culturals, etc. Els capítols VI i VII recullen la despesa de capital, i la despesa financera es comptabilitza als capítols III, VIII i IX dels pressupostos. Excepte en casos excepcionals, els pressupostos de cultura no tenen actius ni passius financers, per la qual cosa s'analitzen únicament els capítols I, II, IV i VI.

Així doncs, com es pot veure al gràfic següent, el gruix de la despesa en cultura dels municipis es concentra al capítol II (despesa en béns i serveis), que recull una part molt important de la seva activitat. El segon en importància és el capítol I (despesa en personal), seguit del capítol IV (transferències corrents), en el qual es comptabilitzen, entre d'altres, les subvencions a entitats culturals i, finalment, el capítol VI (inversions).

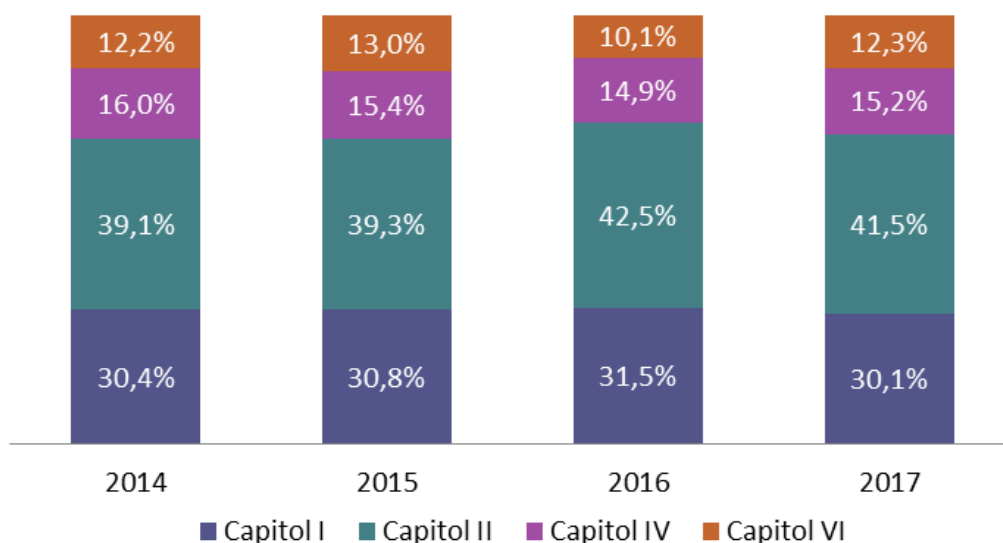
Gràfic 10. Distribució de la despesa municipal per capítols (any 2017)

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Aquesta distribució es manté estable –amb lleugeres variacions– des de 2013; es destina entre un 39 i un 42% dels recursos en cultura a la despesa en béns i serveis, al voltant d'un 30% al personal (propi), un 15% aproximadament a les transferències corrents, d'un 10 a un 12% a inversions en infraestructures, i l'1 a 4% restant a altres despeses. El capítol I de personal i capítol II de despesa corrent en béns i serveis s'han consolidat, al llarg dels darrers quatre anys, com aquells que concentren un major volum de la despesa en cultura. Junts, representen al voltant del 70% dels recursos que hi destinen els municipis.

Gràfic 11. Evolució de la despesa municipal per capítols

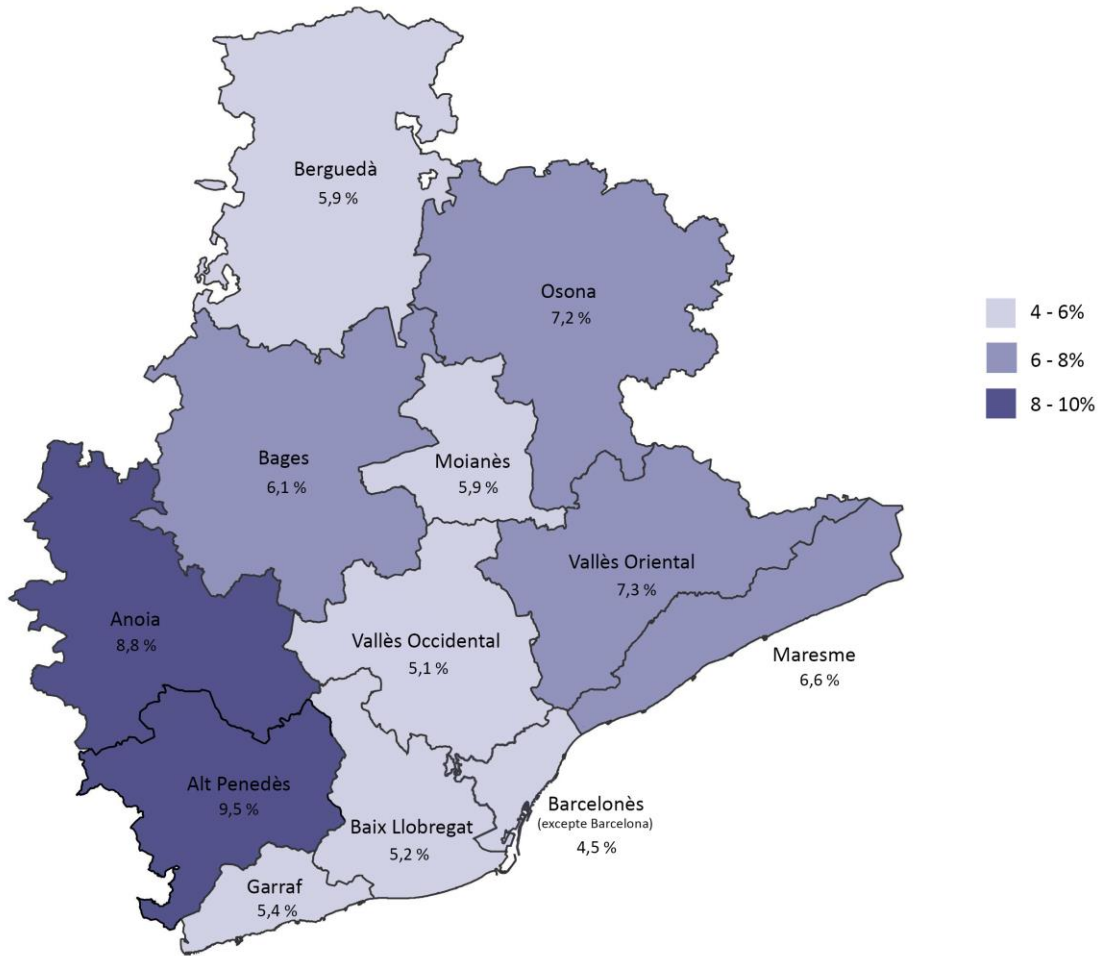

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Despesa municipal en cultura per comarques

Per comarques, trobem que la despesa mitjana en cultura oscil·la entre el 4,5% i el 9,5% del pressupost global dels ajuntaments. El mapa següent mostra aquesta despesa en tres franges: del 4 al 6%, del 6 al 8 % i del 8 al 10%. Tal com veiem, l'Alt Penedès és la comarca on, es dediquen més recursos a la cultura, seguida de l'Anoia. A la franja intermèdia trobem les comarques del Vallès Oriental, Osona, el Maresme i el Bages. La resta de comarques, destinen menys recursos a la cultura, sempre en relació a la seva despesa global.

Figura 1. Despesa municipal en cultura per comarques (2017).
Percentatge del pressupost total

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica Municipal (SIEM) de la Diputació de Barcelona